

רשומות

הצעות חוק

ה מ מ ש ל ה

30 בינואר 2012

650

ו' בשבט התשע"ב

עמוד

הצעת חוק לתיקון פקודת בתי הסוהר (מס' 43) (תנאי מאסר), התשע"ב-2012 298

הצעת חוק לתיקון פקודת בתי הסוהר (מס' 43) (תנאי מאסר), התשע"ב-2012

- הוספת סעיף 111 ב.1. בפקודת בתי הסוהר [נוסח חדש], התשל"ב-1971, אחרי סעיף 111א יבוא:
- (א) תנאי כליאה הולמים "תנאי כליאה הולמים" (א) בסעיף זה, "אסיר" – למעט עצור שטרם הוגש נגדו כתב אישום.
- (ב) אסיר יוחזק בתנאים הולמים, כפי שייקבע בתקנות, שלא יהיה בהם כדי לפגוע בבריאותו ובכבודו.
- (ג) אסיר יהיה זכאי, בין השאר, לכל אלה:
- (1) תנאי תברואה הולמים, תנאים שיאפשרו לו לשמור על ניקיונו האישי, טיפול רפואי הנדרש לשם שמירה על בריאותו, ותנאי השגחה מתאימים לפי דרישת רופא של שירות בתי הסוהר;
- (2) מיטה, מזון ושמיכות לשימוש האישי, והחזקת חפצים אישיים כפי שייקבע בתקנות;
- (3) מי שתייה וכן מזון בכמות ובהרכב המתאימים לשמירה על בריאותו;

ד ב ר י ה ס ב ר

גם בהעדרה של הוראה מחייבת בדבר תנאי כליאה הולמים לאסירים שפוטים, שירות בתי הסוהר פעל ופועל באופן מתמיד לסיפוק תנאים אלה לאסירים. בהתאם לכך ובמטרה להסדיר את תנאי הכליאה של האסירים, התקין השר לביטחון הפנים ביום י"ט באייר התשע"ע (3 מאי 2010) את תקנות בתי הסוהר (תנאי מאסר), התשע"ע-2010.

סעיף 1 מוצע להוסיף לפרק ב' לפקודה, בסימן ב' שעניינו "משמורת אסירים והעברתם", את סעיף 111 אשר בו יוגדרו תנאי הכליאה ההולמים לאסירים.

לסעיף 111 המוצע

בסעיף קטן (א) מוצע לקבוע כי התיקון האמור לפקודה יחול על אסיר, למעט עצור שטרם הוגש נגדו כתב אישום, שלגביו חלות הוראות חוק המעצרים.

בסעיף קטן (ב) מוצע לקבוע כי אסיר יוחזק בתנאים הולמים, כפי שייקבע בתקנות, שלא יהיה בהם כדי לפגוע בבריאותו ובכבודו.

בסעיף קטן (ג) מוצע לפרט כמה תנאים שלהם יהיה זכאי האסיר. מוצע להבהיר כי תנאי ההשגחה הנדרשים, יהיו בהתאם לדרישת רופא של שירות בתי הסוהר, זאת מתוקף אחריות שירות בתי הסוהר למצבו הרפואי של האסיר בתקופת מאסרו (פסקה (1)). מוצע לעגן את זכותו של אסיר למיטה, למזון, לשמיכות ולהחזקת חפצים אישיים כפי שייקבע בתקנות (פסקה (2)). זאת בדומה להסדר הוזהר בחוק המעצרים. מוצע לקבוע הוראה המקנה את הזכות

כללי מטרת החוק המוצע היא לקבוע בפקודת בתי הסוהר [נוסח חדש], התשל"ב-1971 (להלן – הפקודה), הוראות מחייבות בדבר תנאי כליאה הולמים לאסירים ולהגדיר את זכויותיהם הבסיסיות, בעיקר בנוגע לתנאים הפיזיים במקום המאסר, לרבות בנושאי תברואה, לינה, מזון, תאורה, אוורור וטיול, זאת בדומה למתווה הקיים בסעיף 9 לגבי עצורים בחוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – מעצרים), התשנ"ו-1996 (להלן – חוק המעצרים), ובשים לב לשוני המובנה הקיים ולאבחנה הנדרשת בין אסירים בבתי סוהר לבין עצורים בבתי מעצר.

עקרון השמירה על כבודו ורווחתו של אסיר נוסח, בין השאר, במשפט העברי, ויושם על ידי השופט מ' אלון גם במשפט הישראלי. כך למשל בבג"צ 337/84 הוקמה נ' שר הפנים, פ"ד לח(2) 826: "כלל גדול בדינו, כי כל זכות מזכויות האדם באשר הוא אדם שמורה לו, גם כאשר נתון הוא במעצר או במאסר, ואין בעובדת המאסר בלבד כדי לשלול הימנו זכות כלשהי, אלא כאשר הדבר מחויב ונובע מעצם שלילת חופש התנועה הימנו, או כאשר מצויה על כך הוראה מפורשת בדיון. שורשיו של כלל זה במורשת ישראל מקדמת דנא: "על פי האמור בדברים, כה ג: ונקלה אחיך לעיניך, קבעו חכמים כלל גדול בתורת הענישה העברית: 'משלקה – הרי הוא כאחיך' (משנה, מכות, ג, טו). וכלל גדול זה יפה הוא לא רק לאחר שריצה את עונשו אלא גם בעת ריצוי העונש, שאחיך ורעך הוא, וזכויותיו וכבודו כאדם שמורים עמו ועומדים לו".

¹ דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 21, עמ' 459; ס"ח התשע"א, עמ' 1034.

(4) בגדים, מוצרים לשמירה על ניקיון אישי ומצעים בכמות ובתנאים שייקבעו בפקודות השירות;

(5) תנאי תאורה ואוורור סבירים בתא;

(6) הליכה יומית באוויר הפתוח, בתנאים ובמועדים שייקבעו בתקנות; זכות זו ניתנת להגבלה מטעמים של שמירה על שלומו של האסיר

(ד) עיקר זכויות האסירים וחובותיהם במקום המאסר יפורסמו במקום בולט במקום המאסר.

(ה) מבקר המשרד לביטחון הפנים ימסור לשר לביטחון הפנים, אחת לשנה, דין וחשבון על יישום סעיף זה.

אסיר יהיה זכאי להשתלב בפעילות פנאי או חינוך בהיקף ובתנאים כפי שייקבעו בפקודות השירות. 111.

פעילות חינוך
ותרבות

ד ב ר י ה ס ב ר

יצוין כי ההסדרים שבסעיפים 9(6) ו-7(7) לחוק המעצרים לא נכנסו לסעיף 111 המוצע, משום שהזכות לשליחת מכתבים או לקבלת מכתבים כבר מוסדרת במפורט בפקודה בסעיפים 47 עד 74 והזכות לקבלת מבקרים מוסדרת בפקודה בסעיף 47(ב). שני הסדרים אלה, של שליחת מכתבים וביקורים, מוסדרים גם בפרק ה' לתקנות בתי הסוהר, התשל"ח-1978.

בסעיף קטן (ד) מוצע לקבוע כי עיקר זכויות האסירים וחובותיהם במקום המאסר יפורסמו במקום בולט במקום המאסר. מטרת הוראה זו היא להגביר את מודעותם של האסירים לתנאי המחיה שלהם הם זכאים.

בסעיף קטן (ה) מוצע לקבוע הוראה ולפיה מבקר המשרד לביטחון הפנים ימסור דין וחשבון לשר לביטחון הפנים אחת לשנה על יישום חוק זה, זאת כדי להבטיח מעקב שוטף אחר קיום הוראות החוק בנושא מהותי זה.

לסעיף 111 המוצע

מוצע להוסיף לפקודה את סעיף 111, שאינו קיים בחוק המעצרים, ושוב הוספה זכאותו של אסיר להשתלב בפעילות פנאי או חינוך בהיקף ובתנאים כפי שייקבעו בפקודות השירות. לפעילויות החינוך והפנאי במיתקני הכליאה חשיבות רבה כחלק מתהליך השיקום של האסירים וכחלק ממתן האפשרות, בבוא העת, לחזרתם לקהילה תוך הפחתת החשש מפני חזרה למעגל הפשיעה. עם זאת, מטבע הדברים, זכות זו מוגבלת וכפופה הן ליכולותיו של שירות בתי הסוהר בתחום המקצועי והתקציבי, והן לקביעת הגורמים המקצועיים בדבר התאמתו של כל אסיר לתכניות הקיימות, בשים לב לעבירה שבה הורשע, להתנהגותו ולנסיבותיו האישיות.

למי שתייה ולמוזן בכמות ובהרכב המתאימים לשמירה על הבריאות (פסקה 3)). הזכות למי שתייה נוספה בתיקון זה ובהתאמה יתוקן גם חוק המעצרים. מוצע לקבוע הוראה לגבי כמה נושאים שאינם נכללים כיום בחוק המעצרים: הזכות לביגוד, למוצרים לשמירה על ניקיון אישי ולמצעים בכמות ובתנאים שייקבעו בפקודות שירות בתי הסוהר (פסקה 4)). יש חשיבות להוספת זכויות אלה, היות שבמרבית המקרים אסירים שוהים בבתי הסוהר תקופות ארוכות, אשר במהלכן כל ההיבטים של חיי היום-יום שלהם נמצאים באחריות בית הסוהר. לכן, בתקופה זו יש להבטיח אפשרות לקיום בכבוד של האסיר גם בהיבטים אלה. מוצע כי הפירוט של זכויות אלה ייעשה בפקודות השירות שבאחריות הנציב, כך שתתאפשר רמת פירוט גבוהה וגמישות בקביעת כללים פרטניים בשים לב לנסיבות הספציפיות הנוגעות לכל אסיר ועניין.

מוצע לעגן את זכותו של אסיר לתנאי תאורה ואוורור סבירים בתא (פסקה 5)), בהתאם להוראה הקיימת כיום בחוק המעצרים. מוצע לקבוע את הזכות להליכה יומית באוויר הפתוח (פסקה 6)). בעניין זה יש שני הבדלים בין ההוראה המוצעת לבין ההוראה הקיימת בחוק המעצרים: ראשית, הזכות להליכה יומית אינה כפופה לתנאי המקום, כפי שקיים בחוק המעצרים. זאת משום שבתי הסוהר, מעצם טיבם ובהתאם לכך שבוך כלל מדובר בתקופת מאסר ארוכה, מותאמים למימוש זכות זו. שנית, בשונה מההוראה הקיימת בחוק המעצרים, אין מקום להגביל זכות זו כלפי אסירים "מטעמים של טובת החקירה", שכן מדובר באסיר שפוט, שלא מתנהלת עוד חקירה לגביו ולכן חשש זה מוסר.

תיקון חוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – מעצרים) 2, בסעיף 9(ב) לחוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – מעצרים), התשנ"ו-1996,² לפני המילה "למזון" יבוא "למי שתייה וכן".

ד ב ר י ה ס ב ר

סעיף 2 בהתאם להוספת ההוראה בסעיף 11(ג)3) המוצע לפקודה, הקובעת את זכאותו של אסיר למי שתייה, ואגב התיקון האמור, מוצע לתקן את סעיף 9(ב)3) לחוק המעצרים ולקבוע בו גם את זכאותו של עצור למי שתייה, נוסף על זכאותו למזון, בכמות ובהרכב המתאימים לשמירה על בריאותו.

² ס"ח התשנ"ו, עמ' 338; התשע"א, עמ' 654.